

Proč se zabýváme osvětlováním?

Která základní dílčí hlediska ovlivňují návrh osvětlení? ... začínají zkoumat vlastnosti lidského zraku, analyzuje se zraková náročnost různých zrakových úkolů a začínají se tvořit standardy světelně technických veličin ... první světelný zdroj, který k výrobě světla nepotřeboval olej, plyn či jiné palivo a neznečišťoval okolí. Zároveň to byl v té době pohotový a výkonný světelný zdroj ...

Tisková zpráva, ze dne: 8.02.2011

reklama

Osvětlování se od nepaměti vyvíjelo souběžně se zdokonalováním sakrálních a rituálních objektů, staveb pro bydlení, ruční výrobu i pro jiné účely společně s řešením jejich vytápění, větrání a zásobování vodou. Zásadní obratem v osvětlování byl objev elektrické žárovky (konec 19. století) a relativně rychlé zvládnutí její výroby. Byl to první světelný zdroj, který k výrobě světla nepotřeboval olej, plyn či jiné palivo a neznečišťoval okolí. Zároveň to byl v té době pohotový a výkonný světelný zdroj.

Žárovky potřebovaly pro svůj provoz elektrickou energii. Staly se prvními masově rozšířenými elektrickými spotřebiči a zásadně tak ovlivnily i rozvoj elektroenergetiky. Prakticky veškerá elektrická energie prvních elektráren se používala pro osvětlování. Centrální napájení a snadný způsob ovládání výrazným způsobem ovlivnily rozšíření a nasazení osvětlení v nejrůznějších oblastech lidské činnosti. Produktivní čas se rozšířil na celých 24 hodin. Umělé světlo umožnilo výstavbu velkých výrobních závodů, nepřetržitou výrobu, výzkum, vývoj, dopravu, práci spojů a služeb, a tím podstatně větší využití investičních prostředků než tomu bylo v minulosti.

Návrh osvětlení ve vnitřních prostorech

Využívání osvětlení a osvětlovacích prostředků od nejstarších dob až do konce 19. století lze téměř výhradně vnímat jako intuitivní. Cílem osvětlení do daného prostoru bylo "vnést" světlo. S rozvojem vědy a techniky v první polovině 20. století se postupně mění

přístup k osvětlování. Utváří se nový obor, světelná technika, který se zabývá problematikou osvětlování. Pro účinnější využívání světelně technických prostředků se začínají zkoumat vlastnosti lidského zraku, analyzuje se zraková náročnost různých zrakových úkolů a začínají se tvořit standardy světelně technických veličin. V rámci národních a následně mezinárodních norem a doporučení se pro jednotlivé aplikační oblasti předepisují jejich hodnoty. Návrh osvětlení se tak stává předem promyšleným procesem. V dnešní době je primárním účelem návrhu osvětlení vytvoření světelného prostředí, které odpovídá využití řešeného prostoru a zrakovým činnostem, které se v něm vykonávají. Kvalitní návrh osvětlení je poměrně komplexní záležitostí, kde významnou roli hraje řada dílčích hledisek, které lze rozdělit do následujících skupin:

- hledisko architektonické (výtvarné);
- hledisko světelně technické;
- hledisko provozně technické;
- hledisko vnějších vlivů.

Architektonické hledisko

se týká nejen vizuálního vzhledu osvětleného prostoru při umělém osvětlení, ale také vizuálního uplatnění osvětlovací soustavy umělého osvětlení ve vypnutém stavu. Toto hledisko tedy souvisí nejen s požadovanou světelnou atmosférou, ale také s rozmístěním a pohledovým uplatněním svítidel v interiérech.

Světelně technické hledisko

zahrnuje volbu světelně technických parametrů, které souvisí s účelem a využitím řešeného prostoru. Účel i využití prostoru ovlivňuje to, jakou roli hrají fyziologické, psychologické či biologické požadavky pozorovatelů. Osvětlení, kde hlavní roli hrají fyziologické požadavky, vychází ze světelně technických parametrů uvedených v normách. Příkladem je osvětlení kancelářských prostorů, průmyslových objektů apod. Osvětlení, které je primárně založeno na psychologických požadavcích, slouží k vytvoření určité světelné atmosféry v daném prostoru a je zpravidla součástí výtvarného řešení interiéru. Takovýto charakter osvětlení se vyskytuje například ve společenských a kulturních prostorech jako jsou divadla, kina, restaurace apod. Poměrně složitá subjektivní povaha takového osvětlení neumožňuje zjednodušené objektivní vyjádření současnými světelně technickými parametry. Osvětlení, které vychází z biologických požadavků uživatelů, není primárně zaměřeno na vytvoření světelného prostředí pro určitý zrakový úkol, ale na ovlivnění biologického systému člověka. Návrh tohoto typu osvětlení vychází z jiných požadavků, než jsou požadavky vizuální.

Provozně technické hledisko

zahrnuje energetickou náročnost osvětlovací soustavy, řešení jejího provozu, ovládání a údržby a také problematiku investičních i provozních nákladů. V dnešní době, kdy se klade stále větší důraz na snižování spotřeby elektrické energie, zvyšování úspor a snižování emisí skleníkových plynů, je energetická náročnost osvětlení velmi aktuální tématem, který bude hrát v rámci návrhu osvětlení stále významnější roli.

Hledisko vnějších vlivů

postihuje skutečnost, že osvětlení může mít vedle své primární funkce i vedlejší účinky, které mohou nepříznivě ovlivňovat nejen řešený prostor a předměty v něm umístěné, ale také prostory sousedící. Světlo vyzařované osvětlovací soustavou může dopadat nejen do osvětlovaného prostoru a do místa zrakového úhlu, ale také mimo něj. Světlo, které dopadá mimo osvětlovaný prostor, se označuje termínem "neužitečné světlo" a představuje nejen energetické ztráty, ale může také působit rušivě. Neužitečné světlo, které vykazuje rušivé účinky, se označuje termínem "rušivé světlo". Problematika rušivých účinků neužitečného světla se týká jak venkovního, tak i vnitřního osvětlení. V současnosti se tato problematika řeší zatím pouze u venkovních osvětlovacích soustav. Mezi další vedlejší účinky umělé osvětlovací soustavy patří tepelné zatížení prostoru, akustické rušení, negativní vliv UV a IR záření na citlivé předměty apod.

Ing. **Petr Žák**, člen [TNK](#) č. 76, [ČVUT – FEL, Praha](#)